

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านห้วยทราย อำเภอมะเริม จังหวัดเชียงใหม่ มีผลการศึกษา ดังนี้

1. รายงานการประชุมครั้งที่ 1
2. รายงานการประชุมกลุ่มย่อยครั้งที่ 2
3. รายงานการประชุมครั้งที่ 3
4. รายงานการประชุมกลุ่มย่อยครั้งที่ 4
5. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามครั้งที่ 1
6. รายงานการประชุมกลุ่มย่อยครั้งที่ 5
7. รายงานการประชุมกลุ่มย่อยครั้งที่ 6
8. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามครั้งที่ 2

รายงานการประชุมครั้งที่ 1

ทีมวิจัยลงพื้นที่เพื่อชี้แจงและทำความเข้าใจที่มาและความสำคัญของงานวิจัย นอกจากนี้ทีมวิจัยได้ขอความอนุเคราะห์จากคุณนวลศรี พร้อมใจ ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเย็บปักถักร้อยผลิตภัณฑ์ใยถักขง ตำบลห้วยทราย และอดีตประธานตำบลห้วยทราย เป็นผู้ประสานระหว่างทีมวิจัยกับตัวแทนของชุมชนจาก 5 หมู่บ้าน ของตำบลห้วยทราย (ภาพที่ 1) ดังนี้

- หมู่ที่ 1 บ้านอ้อย
- หมู่ที่ 2 บ้านห้วยทราย
- หมู่ที่ 3 บ้านหนองปลามัน
- หมู่ที่ 4 บ้านแม่แอน
- หมู่ที่ 5 บ้านหัวฝาย

ภาพที่ 1 ประชุมแนะนำโครงการวิจัย

รายงานการประชุมกลุ่มย่อยครั้งที่ 2

ทีมวิจัยได้จัดเตรียมแนวคำถามการสนทนากลุ่ม เกี่ยวกับสถานะทางการเงินของชุมชน รายจ่ายต่าง ๆ ของชุมชน และการบัญชีครัวเรือนของชุมชน โดยมีตัวแทนของหมู่บ้าน 4 แห่งเข้าร่วม ประชุม ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 บ้านอ้อย หมู่ที่ 3 บ้านหนองปลาหมึก หมู่ที่ 4 บ้านแม่แอน และหมู่ที่ 5 บ้านหัวฝาย ดังนี้

1. สถานะทางการเงินของชุมชนตำบลห้วยทราย

คนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร ทำสวน เช่น ปลูกลำไย และปลูกมะม่วง ทำนา แต่บางครอบครัวก็มีอาชีพรับจ้างทำงานในรีสอร์ทและสปา เนื่องจากบริเวณชุมชนมีนักท่องเที่ยวที่มา จากต่างประเทศค่อนข้างมาก บางครอบครัวก็มีธุรกิจส่วนตัว เช่น ทำลูกประคบ บางครอบครัวก็หา สัตว์มาประทั่งชีวิต เช่น กบ สถานะทางการเงินของชุมชนตำบลห้วยทราย บางคนมีเงินพอใช้ บางคน มีเงินไม่พอใช้ บางคนมีหนี้สิน ข้อมูลสถานะการเงินส่วนตัว มีดังนี้

1.1 ตัวแทนชุมชนคนที่ 1 เคยทำงานอยู่ที่กรุงเทพฯ 17 ปี แต่ย้ายกลับมาอยู่ที่เชียงใหม่ 3 ปี ต้องปรับตัว เริ่มต้นใหม่ ต้องใช้เวลา แต่ก็ดีขึ้นเรื่อย ๆ สถานะการเงินพอกินพอใช้

1.2 ตัวแทนชุมชนคนที่ 2 บอกว่าเมื่อก่อนลำบาก แต่ปัจจุบันพอกินพอใช้ เนื่องจาก ขยันทำงานมากขึ้น

1.3 ตัวแทนชุมชนคนที่ 3 เป็นแพทย์แผนไทย เน้นสมุนไพร ทำลูกประคบสำหรับ ธุรกิจสปา บอกว่ายิ่งสูง ยิ่งหนาว หมายถึง ธุรกิจเติบโต ทำให้ต้องกู้เงินจากธนาคารเพื่อขยายกิจการ ซึ่งเป็นความเสี่ยงหากมีปัญหาในการชำระหนี้เงินกู้ ดังนั้นต้องบริหารรายรับและรายจ่ายให้สมดุลกัน เราต้องรู้กำไรขาดทุน ซึ่งมาจากรายได้ที่ลูกค้าโอนเงินมาให้ รายจ่าย เช่น สิ้นทรัพย์ที่อยู่ใน อสังหาริมทรัพย์ ที่ดิน สร้างบ้าน ซื้อรถยนต์ และทำธุรกิจ

2. รายจ่ายต่าง ๆ ของชุมชนตำบลห้วยทราย

คนในชุมชนส่วนใหญ่มีรายจ่าย ต่าง ๆ ดังนี้ ค่าเล่าเรียนของบุตรหลาน ค่าเสื้อผ้า ค่าอาหาร ค่าที่อยู่อาศัย ค่าโทรศัพท์ ค่าสมาชิกสป ค่าน้ำค่าไฟ ชำระหนี้สิน ทำบุญ ค่าเหล้า และค่า บุหรี่ เป็นต้น

3. การบัญชีครัวเรือนของชุมชนตำบลห้วยทราย

คนในชุมชนส่วนใหญ่เคยอบรมการบันทึกบัญชีครัวเรือน บางคนไม่เคยรู้จักบัญชี ครัวเรือน และบางคนเคยบันทึกบัญชีรายรับรายจ่ายของครัวเรือนแต่ไม่เคยอบรมการบันทึกบัญชี ครัวเรือน ความเห็นของชุมชนเกี่ยวกับการบันทึกบัญชีครัวเรือน การไม่บันทึกบัญชีครัวเรือน และ ประโยชน์ของการบันทึกบัญชีครัวเรือน มีดังนี้

3.1 เหตุผลที่บันทึกบัญชีครัวเรือน มีดังนี้

3.1.1 ตัวแทนชุมชนคนที่ 1 บอกว่าทำบัญชีเพื่อต้องการพิสูจน์ด้วยตัวเอง ว่าเรามีรายได้ การบันทึกบัญชีจะแสดงให้เห็นว่าเรามีรายได้ บอกได้ว่าเรามีรายได้รายจ่ายเท่าใด พูดยได้เพราะเราทำบัญชีด้วยตัวเอง

3.1.2 ตัวแทนชุมชนคนที่ 2 บอกว่าทำบัญชีต่อเนื่อง หลังจากที้นักวิจัยได้เคยลงพื้นที่อบรมความรู้เรื่องการบัญชีครัวเรือน เนื่องจากตัวเองไม่มีภาระ ไม่มีพวกเสื่อขาว (ชุมชนเรียกพวกเสื่อขาว หมายถึง นักเรียนที่ต้องใส่เสื่อสีขาวไปโรงเรียน) การบันทึกบัญชีทำให้เรารู้ว่าเรามีรายได้ไม่มาก และมีรายจ่ายไม่มาก

3.1.3 ตัวแทนชุมชนคนที่ 3 บอกว่าทำบัญชีมานาน 3 ปีแล้ว การทำบัญชีทำให้มีกำลังใจ เราไม่มีเงินเดือน แต่การจดแยกรายได้ออกมา ทำให้เห็นว่าเรากี่มีรายได้มากเหมือนกัน

3.1.4 ตัวแทนชุมชนคนที่ 4 บอกว่าทำบัญชี แต่ไม่ได้ทำบัญชีทุกวัน นึกได้ก็ทำบัญชี จะนำสมุดบัญชีไปไว้ในครัว เพราะเป็นสถานที่ต้องเข้าไปกินข้าวทุกวัน ถ้าเอาสมุดบัญชีไปไว้ไกล จะทำให้ลืมบันทึกบัญชี

3.1.5 ตัวแทนชุมชนคนที่ 5 บอกว่าไม่ได้ทำบัญชี แต่ทำธุรกิจต้องรู้รายได้รายจ่าย โดยจะดูข้อมูลการเงินของธุรกิจจาก Statement มีการวางแผนและควบคุมการเงินของธุรกิจ โดยจะเตรียมเงินสดไว้ 10,000 บาท เพื่อใช้หมุนเวียนในธุรกิจ สำหรับรายการซื้อจำนวนมาก จะจ่ายเงินโดยโอนเงินผ่านโทรศัพท์

3.2 เหตุผลที่ไม่บันทึกบัญชีครัวเรือน มีดังนี้

3.2.1 ตัวแทนชุมชนคนที่ 1 บอกว่าเห็นตัวเลขขาดทุน (ขาดคืน) สู้ไม่ได้แล้ว จดบัญชีไม่ได้แล้ว เพราะหาเงินก้อนได้ แต่ต้องจ่ายค่าใช้จ่ายสูง เช่น ค่าเหล้า ค่าเอนเทอร์เทนเม้นท์

3.2.2 ตัวแทนชุมชนคนที่ 2 บอกว่า บันทึกบัญชีแล้ว ทำให้เห็นตัวเลขมีแต่รายจ่าย ค่าใช้จ่ายที่เป็นค่าอาหารของตัวเองและสามีบันทึกบัญชีได้ แต่ค่าใช้จ่ายของลูกบันทึกบัญชีไม่ได้ ใจอ่อน เพราะค่าใช้จ่ายของลูกสูง นอกจากนี้ชุมชนยังบอกว่าไม่บันทึกบัญชีเพราะ จ่ายเกินกว่าได้ เช่น ได้รายได้ได้มา 1,000 – 1,200 บาท แต่ต้องจ่ายค่าหอพัก 4,500 บาท

3.2.3 ตัวแทนชุมชนคนที่ 3 บอกว่าไม่ทำบัญชีเพราะ รายจ่ายมาก มีลูกน้อย 2 คน ต้องจ่ายค่ารถ ค่าเรียน และต้องหาเงินคนเดียว ไม่กล้าจดบัญชี ถอดใจ

3.2.4 ตัวแทนชุมชนคนที่ 4 บอกว่า ไม่มีเวลาบันทึกบัญชี

3.2.5 ตัวแทนชุมชนคนที่ 5 บอกว่า ไม่ได้บันทึกบัญชี แต่ใช้การจำ ในการวางแผนทางการเงิน เช่น “วันนี้เราซื้อผัก” (ชื่อของจำนวนเงินมาก) “วันพรุ่งเราก็กินลาบ” (วันต่อไปเราก็กินผัก) ไม่กล้าซื้อของจำนวนเงินมาก)

3.3 ประโยชน์ของการบันทึกบัญชีครัวเรือน

จากการประชุมกลุ่มย่อย พบว่า การบันทึกบัญชีครัวเรือนมีประโยชน์หลายประการ เช่น ทำให้รู้จักตัวเก่า (ตัวเอง) ช่วยลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น ค่า shopping ค่าห่วย รวมทั้งค่าอาหารแพง ๆ เช่น ชาบู 399 บาทต่อคน นอกจากนี้การบันทึกบัญชีครัวเรือนช่วยในการวางแผนการใช้จ่ายเงินอย่างสมดุล ระหว่างรายรับและรายจ่าย ทำให้รู้จักตัวเก่า (ตัวเอง) ส่งผลให้ทุกคนในครอบครัวมีความสุข

นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้มนำการประชุมกลุ่มย่อยได้ให้ข้อคิดเห็นว่า ปัจจุบันคนส่วนใหญ่ใช้ Smart phone ดังนั้นควรจะใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการเพิ่มทางเลือกให้ชุมชนในการพัฒนาการบันทึกบัญชีครัวเรือน โดยให้ชุมชนบันทึกบัญชีครัวเรือนผ่าน Application เพื่อเพิ่มความสะดวกในการจดบันทึกรายรับรายจ่าย หากชุมชนสามารถลดค่าใช้จ่ายได้ก็ควรจะมี sticker รูปหัวใจ แสดง pop up เพื่อให้กำลังใจที่ตนเองสามารถลดค่าใช้จ่าย ภาพบรรยากาศของการประชุมกลุ่มย่อยแสดงดังภาพที่ 2 ดังนี้

ภาพที่ 2 การประชุมกลุ่มย่อย

รายงานการประชุมครั้งที่ 3

ทีมวิจัยลงพื้นที่เพื่อพบกำนันธีระพล เพื่อชี้แจงและทำความเข้าใจที่มาและความสำคัญของงานวิจัย เนื่องจากเดิมทีมวิจัยได้ขอความอนุเคราะห์จากคุณนวลศรี พร้อมใจ ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเย็บปักถักร้อย ผลิตภัณฑ์ใยกล้วยขง ตำบลห้วยทราย และอดีตประธานตำบลห้วยทราย เป็นผู้ประสานระหว่างทีมวิจัยกับตัวแทนของชุมชนจาก 5 หมู่บ้าน ของตำบลห้วยทราย (ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านอ้อย หมู่ที่ 2 บ้านห้วยทราย หมู่ที่ 3 บ้านหนองปลามัน หมู่ที่ 4 บ้านแม่แอน และหมู่ที่ 5 บ้านหัวฝาย) แต่คุณนวลศรี พร้อมใจ มีงานมากจึงไม่สะดวกในการประสานเพื่อช่วยอำนวยความสะดวกแก่ทีมวิจัย

กำนันตำบลห้วยทราย ยินดีให้ความร่วมมือในการประสานตัวแทนจากทั้ง 5 หมู่บ้าน เพื่อพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยกำหนดให้ทีมวิจัยจัดเตรียมการอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้กับตัวแทนทั้ง 5 หมู่บ้าน ในการประชุมครั้งต่อไป

รายงานการประชุมกลุ่มย่อยครั้งที่ 4

ทีมวิจัยลงพื้นที่เพื่อจัดอบรมเชิงปฏิบัติการการบันทึกบัญชีครัวเรือนให้กับชุมชนจาก 5 หมู่บ้าน ของตำบลห้วยทราย (ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านอ้อย หมู่ที่ 2 บ้านห้วยทราย หมู่ที่ 3 บ้านหนองปลา มัน หมู่ที่ 4 บ้านแม่แอน และหมู่ที่ 5 บ้านหัวฝาย) ตามภาพที่ 3

ภาพที่ 3 การอบรมเชิงปฏิบัติการการบันทึกบัญชีครัวเรือน

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามครั้งที่ 1

รายละเอียดทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลรายรับและรายจ่ายในครัวเรือน การบันทึกบัญชีครัวเรือน และการปฏิบัติตามแนวพระราชดำริ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง มีดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นตัวแทนของหมู่บ้าน 5 แห่งที่สนใจเข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 บ้านอ้อย หมู่ที่ 2 บ้านห้วยทราย หมู่ที่ 3 บ้านหนองปลามัน และหมู่ที่ 4 บ้านแม่แอน และหมู่ที่ 5 บ้านห้วยฝาย ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามครั้งที่ 1

อายุ (ปี)	เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
41	หญิง	1	2.5
46	หญิง	1	2.5
48	หญิง	1	2.5
49	หญิง	2	5.0
51	หญิง	1	2.5
51	ชาย	1	2.5
52	หญิง	3	7.5
55	ชาย	1	2.5
56	หญิง	1	2.5
57	หญิง	3	7.5
59	ชาย	1	2.5
59	หญิง	1	2.5
60	หญิง	3	7.5
61	หญิง	2	5.0
62	หญิง	2	5.0
63	หญิง	3	7.5
63	ชาย	1	2.5
64	หญิง	1	2.5
66	หญิง	1	2.5
66	ชาย	1	2.5
67	ชาย	1	2.5
69	ชาย	1	2.5
70	หญิง	1	2.5
72	หญิง	3	7.5

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามครั้งที่ 1 (ต่อ)

อายุ (ปี)	เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
76	หญิง	1	2.5
81	ชาย	1	2.5
81	หญิง	1	2.5
รวม		40	100.0

ตารางที่ 1 แสดงให้เห็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 40 คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน 32 คน คิดเป็น ร้อยละ 80 และเป็นเพศชาย จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 20

ตารางที่ 2 อายุของผู้ตอบแบบสอบถามครั้งที่ 1

อายุ (ปี)		
ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย
41	81	60

ตารางที่ 2 แสดงให้เห็นอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุต่ำสุด 41 ปี อายุสูงสุด 81 ปี และ อายุเฉลี่ย 60 ปี

2. ข้อมูลเกี่ยวกับรายรับและรายจ่ายในครัวเรือน

2.1 ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับรายรับในครัวเรือน ดังนี้

ตารางที่ 3 รายรับในครัวเรือน

รายรับ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ผลิตภัณฑ์จากผ้าใยถักยุง	2	5.0
ปลูกพืชทางการเกษตร	21	52.5
รับจ้าง	16	40.0
เบี้ยผู้สูงอายุ	18	45.0
อื่น ๆ	16	40.0

ตารางที่ 3 แสดงให้เห็นรายรับในครัวเรือนของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายรับจากการปลูกพืชทางการเกษตร จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 52.5 รองลงมาเป็นรายรับจากเบี้ยผู้สูงอายุ จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 45.0 สำหรับรายรับจากการรับจ้าง

และรายรับอื่น ๆ ได้แก่ ลูกหลานให้ และจากการขายของเล็ก ๆ น้อย ๆ จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 40.0 ผู้ตอบแบบสอบถามมีรายรับจากผลิตภัณฑ์จากผ้าใยถักยุง มีจำนวนน้อยที่สุดคือ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 5.0

2.2 ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับรายจ่ายในครัวเรือน ได้แก่ ค่าน้ำค่าไฟ ค่าอาหาร ของใช้/เสื้อผ้า ค่าโทรศัพท์ ค่ายา ค่าพาหนะ ค่าฌาปนกิจ ค่าทำบุญ ค่าปุ๋ย ค่าเครื่องสำอาง ค่าส่งบุตรเรียนหนังสือ ค่าผ่อนรถ ซองผ้าป่า ค่าประกัน และภาษีสังคม นอกจากนี้มีผู้ตอบแบบสอบถาม 3 คน ที่ระบุว่าไม่มีรายจ่ายเป็น ค่าห่วย และมีผู้ตอบแบบสอบถาม 1 คน ที่ระบุว่าไม่มีรายจ่ายเป็น ค่าเหล้า เล็กน้อย

3. ข้อมูลเกี่ยวกับการบันทึกบัญชีครัวเรือน

ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการบันทึกบัญชีครัวเรือน ดังนี้

ตารางที่ 4 ประสิทธิภาพในการบันทึกบัญชีครัวเรือน

การบันทึกบัญชีครัวเรือน	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
เคยบันทึกบัญชีครัวเรือน	14	35.0
ไม่เคยบันทึกบัญชีครัวเรือน	26	65.0
รวม	40	100.0

ตารางที่ 4 แสดงให้เห็นประสิทธิภาพในการบันทึกบัญชีครัวเรือนของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เคยบันทึกบัญชีครัวเรือนมีจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 35.0 สำหรับผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่เคยบันทึกบัญชีครัวเรือนมีจำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 65.0

ตารางที่ 5 ความสนใจที่จะบันทึกบัญชีครัวเรือน

การบันทึกบัญชีครัวเรือน	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
สนใจจะบันทึกบัญชีครัวเรือน	23	57.5
ไม่สนใจจะบันทึกบัญชีครัวเรือน	17	42.5
รวม	40	100.0

ตารางที่ 5 แสดงให้เห็นความสนใจที่จะบันทึกบัญชีครัวเรือนของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่สนใจจะบันทึกบัญชีครัวเรือน มีจำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 57.5 สำหรับผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่ความสนใจที่จะบันทึกบัญชีครัวเรือน มีจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 42.5

4. ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติตามแนวพระราชดำริ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง

ผู้ตอบแบบสอบถามได้ปฏิบัติตามแนวพระราชดำริ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- 4.1 ประหยัด ปลูกผักกินเอง
- 4.2 ปลูกผักและหามาจากป่า เช่น หน่อไม้ ต้นบุก ผักปูด้า หัวกระทาย เห็ด
- 4.3 ประหยัด ขยันขันแข็งต่อหน้าที่การงาน
- 4.4 ไม่ฟุ่มเฟือย จ่ายพอกินก็พอใจแล้ว ไม่มีหนี้สิน ไม่ต้องเช่าบ้านก็พอใจแล้ว เราต้องเก็บพรวง ออมพรวง
- 4.5 จ่ายพอเพียง จ่ายอย่างประหยัด ซื้อแต่ของที่จำเป็น
- 4.6 ปลูกพืชสวนครัว เช่น มะนาว ผักชี ตำลึง ผักบุ้ง ชะอม ผักกาด ตะไคร้ ใช้ในครัวเรือน ถ้าเหลือก็นำไปขาย
- 4.7 ทำบัญชีครัวเรือน เพื่อจะรู้ตัวเอง สิ่งไหนที่ไม่จำเป็นก็ต้องลด
- 4.8 จ่ายให้น้อยกว่ารายรับ เพื่อออมเงิน
- 4.9 นำขี้หมูมาใส่เป็นปุ๋ยให้ต้นลำไย
- 4.10 เลี้ยงเป็ด ทำนา เลี้ยงปลา เลี้ยงกบ

รายงานการประชุมกลุ่มย่อยครั้งที่ 5

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนชุมชนคนที่ 1 ที่ได้สมุดบัญชีครัวเรือนและได้จดบันทึกบัญชีครัวเรือน บอกว่า การบันทึกบัญชีครัวเรือนทำให้ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น “เราต้องประหยัด” “คำมาต้องบันทึกบัญชีครัวเรือนทุกวัน”

ตัวแทนชุมชนคนที่ 2 บอกว่าขอบันทึกบัญชีครัวเรือนต่อ เพราะการบันทึกบัญชีครัวเรือนทำให้ประหยัด โดยจะพยายามใช้จ่ายเงินอย่างประหยัด เพื่อให้มีเงินเหลือ “มี 3 วัน ไม่จ่ายเงินสักอย่าง”

นอกจากนี้ทีมวิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึก ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หรือ อสม. ของหมู่ 1 บ้านอ้อย พบว่าคุณสายทอง รั้งสี เริ่มบันทึกบัญชีเมื่อปี 2558 โดยได้สมุดบัญชีครัวเรือนมาจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หรือ ธ.ก.ส. ตอนแรกก็บันทึกบัญชีไม่สม่ำเสมอ “ทำ ๆ หยุด ๆ” “บางวันก็จด บางวันก็ไม่จด เพราะว่า ลืม” แต่ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เริ่มบันทึกบัญชีเป็นกิจวัตรเมื่อปี 2560 เหตุผลที่ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน บันทึกบัญชีเป็นประจำ มีดังนี้

1. เพื่อเป็นหลักฐานประกอบการจ่ายเงิน เนื่องจากทุกครั้งที่ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ได้รับเงินจากสามี เพื่อใช้จ่ายในครอบครัว ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จะโดนสามีบ่นทุกครั้งว่าจ่ายอะไรบ้าง หลังจากประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน บันทึบบัญชีครัวเรือนและนำสมุดบัญชีครัวเรือนที่แสดงข้อมูลการจ่ายเงินเพื่อนำไปแสดงต่อสามีของประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ทำให้สามีของประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ไม่บ่นเรื่องการใช้จ่ายเงินอีกเลย

2. เพื่อวางแผนการใช้จ่าย การบันทึบบัญชีทำให้ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ทราบว่าทุกเดือนจะมีรายจ่ายที่จำเป็นประมาณ 4,000 บาท ดังนั้นประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จะต้องเตรียมเงินไว้ทุกเดือนเพื่อจ่ายค่าใช้จ่ายเหล่านี้

3. เพื่อลดค่าใช้จ่าย ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน บอกว่าการบันทึบบัญชีช่วยทำให้เราไม่ฟุ่มเฟือย เพราะทุกครั้งที่เราซื้อเสื้อผ้าเราก็จะจดไว้ ทำให้เราจำได้ว่าเราเพิ่งซื้อเสื้อผ้ามาเมื่อไม่นาน เมื่อเราจะซื้อเสื้อผ้าใหม่เราก็จะคิดได้ว่า “เดี๋ยวเสื้อผ้าเก่าจะร้องไห้ และเสื้อผ้าใหม่ไม่มีที่จะใส่ (จะวาง)”

4. เพื่อเป็นตัวอย่าง ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน บอกว่าเป็นกุศโลบายในการสอนลูกสะใภ้เกี่ยวกับการใช้เงิน เช่น ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน บันทึบบัญชีเพื่อเป็นตัวอย่างให้ลูกสะใภ้ ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ถามลูกสะใภ้ว่า “แม่ทำบัญชีแบบนี้ถูกหรือไม่” นอกจากนี้ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และลูกสะใภ้แข่งกันบันทึบบัญชี โดยนารายได้และค่าใช้จ่ายที่ได้จากการบันทึบบัญชีในแต่ละเดือนมาเปรียบเทียบกัน บางครั้งเจอตัวเลขผิดปกติก็จะมาช่วยกันวิเคราะห์หาสาเหตุ เช่น ลูกสะใภ้บอกว่า “น้องลืมจดรายรับ”

รายงานการประชุมกลุ่มย่อยครั้งที่ 6

ทีมวิจัยได้จัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อพัฒนารูปแบบของสมุดบัญชีครัวเรือน ชุมชนให้ข้อคิดเห็นว่าควรปรับปรุงสมุดบัญชีครัวเรือน โดยควรเพิ่มค่าใช้จ่าย 1 รายการ คือ ค่าน้ำประปา ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็นและทุกครัวเรือนต้องจ่ายทุกเดือน นอกจากนี้มีตัวแทนชุมชน 1 ท่านให้ความเห็นว่าควรปรับขนาดของสมุดบัญชีให้เหมือนกับสมุดบัญชีของหน่วยงานอื่นที่ชุมชนเคยได้รับสมุดบัญชี แต่ตัวแทนชุมชนส่วนใหญ่ได้แสดงความเห็นเพิ่มเติมว่าไม่ควรปรับขนาดของสมุดบัญชีเพราะสมุดบัญชีที่คณะวิจัยแจกให้ชุมชนมีขนาดใหญ่และเข้าใจง่ายดีแล้ว ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 การพัฒนารูปแบบของสมุดบัญชีครัวเรือน

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามครั้งที่ 2

รายละเอียดทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและความเห็นเกี่ยวกับสมุดบัญชีครัวเรือนและการบันทึกบัญชีครัวเรือน เพื่อพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีครัวเรือน มีดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นตัวแทนของหมู่บ้าน 4 แห่งที่สนใจเข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 บ้านอ้อย หมู่ที่ 2 บ้านห้วยทราย หมู่ที่ 3 บ้านหนองปลาหมึก และหมู่ที่ 4 บ้านแม่แอน ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงในตารางที่ 6 ดังนี้

ตารางที่ 6 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามครั้งที่ 2

อายุ (ปี)	เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
23	หญิง	1	4.0
44	หญิง	1	4.0
49	หญิง	1	4.0
50	หญิง	1	4.0
51	หญิง	1	4.0
54	หญิง	1	4.0
55	หญิง	1	4.0
56	หญิง	1	4.0
57	หญิง	3	12.0
60	หญิง	1	4.0

ตารางที่ 6 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามครั้งที่ 1 (ต่อ)

อายุ (ปี)	เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
62	หญิง	3	12.0
63	หญิง	3	12.0
66	หญิง	2	8.0
67	หญิง	1	4.0
70	หญิง	1	4.0
72	หญิง	2	8.0
74	หญิง	1	4.0
รวม		25	100.0

ตารางที่ 6 แสดงให้เห็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 25 คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด เป็นเพศหญิง

ตารางที่ 7 อายุของผู้ตอบแบบสอบถามครั้งที่ 2

อายุ (ปี)		
ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย
23	74	59

ตารางที่ 7 แสดงให้เห็นอายุของผู้ตอบแบบสอบถามครั้งที่ 2 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุต่ำสุด 23 ปี อายุสูงสุด 74 ปี และ อายุเฉลี่ย 59 ปี

2. ความเห็นเกี่ยวกับสมุดบัญชีครัวเรือน

ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความเห็นเพื่อการพัฒนาสมุดบัญชีครัวเรือน ในประเด็นสำคัญต่าง ๆ ได้แก่ ขนาดของสมุดบัญชี ขนาดของตัวหนังสือ และจำนวนรายการในสมุดบัญชี ดังนี้

ตารางที่ 8 ขนาดของสมุดบัญชี และขนาดของตัวหนังสือ

ประเด็น	ใหญ่เกินไป (คน)	เล็กเกินไป (คน)	พอดี (คน)
ขนาดของสมุดบัญชี	1	-	24
ขนาดของตัวหนังสือ	-	-	25
รวม	-	-	25

ตารางที่ 8 แสดงความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับขนาดของสมุดบัญชี และขนาดของตัวหนังสือ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเห็นว่าสมุดบัญชีคร่าวเรือนที่ชุมชนได้รับ และจดบันทึกมีขนาดของสมุดบัญชีใหญ่พอดี แต่มีผู้ตอบแบบสอบถาม 1 คน ที่มีความเห็นว่าขนาดของสมุดบัญชีใหญ่เกินไป ควรปรับให้เหมือนกับสมุดบัญชีของหน่วยงานอื่นที่ชุมชนเคยได้รับ แต่สำหรับความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับขนาดของตัวหนังสือ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนมีความเห็นว่าสมุดบัญชีคร่าวเรือนที่ชุมชนได้รับและจดบันทึกมีขนาดของตัวหนังสือพอดี

ตารางที่ 9 จำนวนรายการในสมุดบัญชี

ประเด็น	ควรเพิ่มรายการ (คน)	ควรลดรายการ (คน)	ครบถ้วน (คน)	รวม (คน)
จำนวนรายการในสมุดบัญชี	2	-	23	25

ตารางที่ 9 แสดงความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับจำนวนรายการในสมุดบัญชีที่ชุมชนได้รับและจดบันทึก พบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม 23 คน เห็นว่าสมุดบัญชีมีจำนวนรายการครบถ้วน แต่ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 2 คน มีความเห็นว่าควรเพิ่มรายการน้ำประปาซึ่งเป็นรายจ่ายประจำและจำเป็นที่ทุกครัวเรือนต้องจ่ายทุกเดือน

3. ความเห็นเกี่ยวกับการบันทึกบัญชีคร่าวเรือน

ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลของการบันทึกบัญชีคร่าวเรือน ดังนี้

ตารางที่ 10 ผลของการบันทึกบัญชีคร่าวเรือน

ประเด็น	ไม่เห็นด้วย (คน)	เห็นด้วย (คน)	รวม (คน)
ช่วยลดค่าใช้จ่าย	-	25	25
ช่วยเพิ่มเงินออม	-	25	25
อื่น ๆ	-	3	3

ตารางที่ 10 แสดงความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลของการบันทึกบัญชีคร่าวเรือน โดยผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนเห็นว่าการบันทึกบัญชีคร่าวเรือนช่วยลดค่าใช้จ่ายและช่วยเพิ่มเงินออม นอกจากนี้มีผู้ตอบแบบสอบถาม 3 คน ได้แสดงความคิดเห็นอื่น ๆ เพิ่มเติม คือ การบันทึกบัญชีทำให้ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น แยกรายจ่ายอย่างเป็นระบบระเบียบ รู้รายรับรายจ่ายของตัวเอง และบางครั้งรายจ่ายมากกว่ารายรับทำให้เกิดความเครียด